

PWYLLGOR CRAFFU BYW'N IACH A GOFAL CYMDEITHASOL

Cofnodion cyfarfod o Bell a gynhaliwyd ar 4 Chwefror, 2025.

Mae'r Agenda ar [gael yma](#).

Mae recordiad y cyfarfod ar [gael yma](#).

Yn Bresennol: Y Cynghorydd J.E. Charles (Cadeirydd); Cynghorydd N.C. Thomas (Is-Gadeirydd); Cynghorwyr G.M. Ball, I.R. Buckley, C.A. Cave, A.M. Collins, R.E. Godfrey, S. Lloyd-Selby, J. Lynch-Wilson, J.M. Norman a C. Stallard.

Hefyd yn bresennol: Cynghorwyr L. Burnett (Arweinydd Gweithredol ac Aelod Cabinet dros Berfformiad ac Adnoddau), C.P. Franks, G. John (Aelod Cabinet dros Hamdden, Chwaraeon a Lles) ac E. Williams (Aelod Cabinet Gofal Cymdeithasol ac Iechyd).

CYHOEDDIAD –

Cyn cychwyn busnes y Pwyllgor, darllenodd y Cadeirydd y datganiad a ganlyn: "A gaf i atgoffa pawb sy'n bresennol y bydd y cyfarfod yn cael ei ffrydio'n fyw yn ogystal â'i recordio trwy'r rhyngwyd ac mae'r recordiad hwn wedi'i archifo i'w weld yn y dyfodol".

YMDDIHEURIAD AM ABSENOLDEB –

Derbyniwyd hwn gan y Cynghorydd C.M. Cowpe.

COFNODION –

ARGYMHELLWYD – CYMERADWYO cofnodion y cyfarfod a gynhaliwyd ar 7 Ionawr, 2025 fel cofnod cywir.

DATGANIADAU BUDDIANT –

Ni dderbyniwyd unrhyw ddatganiadau buddiant.

Y DIWEDDARAF AM Y FRO SY'N GYFEILLGAR I OED (PW) –

Dywedodd y Rheolwr Gweithredol Strategaeth Gorfforaethol a Mewnwelediad fod y Strategaeth a'r Cynllun Gweithredu sy'n Oed-gyfeillgar yn cael eu cytuno'n ffurfiol a'u cymeradwyo gan y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus (BGC) ar 11 Rhagfyr, 2024 a byddant yn cael eu lansio yn ystod Ionawr a Chwefror 2025.

Yn ystod y cyfnod ymgynghori darparwyd diweddariad Oed-gyfeillgar i'r Fro i'r Pwyllgor ar 9 Gorffennaf 2024, yn amlinellu'r gwaith hyd yn hyn. Yn y cyfarfod hwnnw, gofynnodd y Pwyllgor am adroddiad pellach ar yr agenda a chanlyniad yr ymgynghoriad a gyflwynwyd bellach.

Cwblhawyd cyfanswm o 135 arolwg, o'r rhain roedd 27% (36) yn arolygon papur a 73% (99) wedi'u cwblhau ar-lein. Ar y cyfan, roedd 85% o'r bobl a ymatebodd i'r arolwg naill ai'n 'cytuno'n gryf' neu'n 'cytuno' mai'r camau gweithredu arfaethedig oedd y rhai cywir i ganolbwyntio arnynt ar gyfer 2025-2028.

I gloi, dywedodd y Swyddog fod y gweithgaredd ymgynghori yn amlygu tri maes blaenoriaeth ar gyfer y Fro, yr ystyriwyd eu bod yn hanfodol i ddatgloi llwyddiant llawer o gamau gweithredu a amlinellir yn y Cynllun Gweithredu. Byddai'r meysydd hyn yn gofyn am fwy o ffocws ar draws sefydliadau yn ystod 2025-2028:

- Mae gan bobl ymdeimlad o bwrpas, maent yn teimlo eu bod yn cael eu parchu ac yn cymryd rhan weithredol yn eu cymunedau;
- Mae pobl yn wybodus am y cymorth a'r cyfleoedd sydd ar gael iddynt trwy fathau gwahanol o gyfathrebu;
- Mae gan bobl fynediad i fathau addas o drafnidiaeth ar draws y Fro.

Yn dilyn cyflwyniad y Swyddog o'r adroddiad, holodd y Cynghorydd Cave a oedd unrhyw bwyntiau a oedd yn syndod i swyddogion ar eu hasesiad o ganlyniadau'r ymgynghoriad a gofynnodd hefyd beth oedd canran y 135 o ymatebion o'i gymharu â chyfanswm y boblogaeth sy'n heneiddio ar gyfer y Fro. Fel pwynt atodol, tynnodd y Cynghorydd Cave sylw at bwysigrwydd goresgyn unigrwydd yn y boblogaeth hŷn, a bod rhan o fynd i'r afael â'r mater hwnnw oedd sicrhau bod gan y boblogaeth hŷn drafnidiaeth amgen effeithlon a dibynadwy a oedd yn addas i'r diben, fel gwasanaeth Green Links. Felly, cwestiynodd sut y byddai'r strategaeth yn eistedd mewn perthynas â'r gwasanaeth Green Links a sut y byddai'r gwasanaeth yn cael ei fonitro yn y dyfodol.

Mewn ymateb, dywedodd y Rheolwr Gweithredol Strategaeth Gorfforaethol a Mewnwelediad fod swyddogion yn falch o ba mor dda y cafodd yr ymgynghoriad ei gefnogi a bod yr ymatebion wedi'u hasesu mewn partneriaeth â'r rhai a dderbyniwyd

hefyd drwy Arolwg Beth Am Siarad y Cyngor. Yn dilyn asesiad o'r ymatebion i'r ymgynghoriad sy'n oed-gyfeillgar, cafodd y Crynodeb Gweithredol ar gyfer y Strategaeth ei addasu, ac roedd y swyddogion wedi nodi gwersi a ddysgwyd mewn perthynas â'r ffordd orau y gallai'r Cyngor ddefnyddio adnoddau i ymgysylltu â'i gymunedau. Roedd 135 o ymatebion yn nifer fach o gyfanswm y boblogaeth hŷn ym Mro Morgannwg a byddai canran union yn cael ei ddarparu i'r Pwyllgor yn dilyn y cyfarfod. Roedd pwnn trafnidiaeth yn aml yn fater a godwyd yn ystod trafodaethau ar gyfer pobl yn y categori 50+, fodd bynnag roedd y manylion ar gyfer darparu gwasanaeth Green Links ym Mro Morgannwg o dan gyfrifoldeb Cyfarwyddiaeth yr Amgylchedd a Thai. Felly, cynigiodd y swyddog drosglwyddo ymholiad y Cynghorydd Cave i dîm perthnasol y Cyngor. Yn ogystal, dywedodd y Cynghorydd Lloyd-Selby, yn rhinwedd ei swydd fel Cadeirydd y Pwyllgor Craffu Adfywio a'r Amgylchedd sy'n arwain ar faterion trafnidiaeth, mai o dan gylch gorchwyl eu Pwyllgor y cafodd y gwasanaeth Cysylltiadau Gwyrdd ei ystyried orau.

Yna aeth y Cynghorydd Lloyd-Selby ymlaen i holi beth oedd y camau nesaf o ran mynd i'r afael â'r tri maes i gael mwy o ffocws, a dywedodd y swyddog fod y Strategaeth Oed-gyfeillgar yn eistedd o dan y BGC a oedd yn gweithredu rhwydwaith oed-gyfeillgar a oedd â chynrychiolaeth o'r holl wasanaethau cyhoeddus. Mae'r Cynllun Gweithredu a gyflwynwyd i'r Aelodau yn nodi ystod o gamau gweithredu a fyddai nawr yn cael eu gweithredu a'u monitro gan y BGC. Roedd gan Gyngor Bro Morgannwg gyllid gan Lywodraeth Cymru ar gyfer 2025/26 a fyddai'n parhau i ariannu'r Swyddog Oed-gyfeillgar o fewn y Tîm Strategaeth a Mewnwelediad i symud ymlaen fel y cytunwyd gan y BGC.

Yna cyfeiriodd yr Is-gadeirydd at baragraff 1.7 o'r adroddiad a oedd yn nodi bod canfyddiadau cyfrifiad 2021 yn cefnogi canfyddiadau poblogaeth hŷn gynyddol ym Mro Morgannwg rhwng y blynyddoedd 2011 a 2021, a bu cynnydd o 24.9% mewn pobl 65 oed a hŷn yn yr ardal, a oedd hyn o'i gymharu â chynnydd o 17.7% ar gyfer Cymru gyfan. Nododd y Cynghorydd fod hyn yn golygu bod Bro Morgannwg yn ardal boblogaidd ar gyfer ymddeol a olygai gynnydd cyfartalog uwch na'r cyfartaledd cenedlaethol yn nifer y bobl 65 oed a hŷn. Felly, beth oedd y Cyngor yn ei wneud i ddod â hyn i sylw Llywodraeth Cymru o ran rheoli cyllideb y Cyngor. Mewn ymateb, dywedodd y Rheolwr Gweithredol Strategaeth Gorfforaethol a Mewnwelediad fod y BGC yn ymwybodol o'r ffaith a'i fod wedi bod yn awyddus i weld y pwynt fel blaenoriaeth yn ei Gynllun Gweithredu. Ychwanegodd y Rheolwr Polisi Corfforaethol a Mewnwelediad hefyd fod Llywodraeth Cymru wrthi'n gweithio ar ffigyrau poblogaeth 2023 a fyddai'n rhoi'r data poblogaeth diweddaraf i'r Cyngor ac felly y byddai'n gallu gweld newidiadau / amcanestyniadau poblogaeth yn fwy cywir wrth symud ymlaen. Felly, byddai gwybodaeth mewn perthynas â ffigurau poblogaeth 2023 yn cael ei dosbarthu i Aelodau'r Pwyllgor yn dilyn y cyfarfod.

Yn ogystal, ychwanegodd y Rheolwr Gweithredol Cyfrifeg fod y ffordd y mae Llywodraeth Cymru wedi dyrannu ei chyllid mewn perthynas â phobl hŷn yn llinell allweddol o fewn ymateb y Cyngor ar yr ymgynghoriad cyllideb a ddarparwyd i Lywodraeth Cymru, o ystyried y nifer cynyddol o bobl hŷn ag anghenion cymhlethdod cynyddol ym Mro Morgannwg. Roedd materion yn fformiwla Llywodraeth Cymru, a oedd yn ddull bras o ddyrannu, lle'r oedd diffyg cyfatebiaeth rhwng materion cyllidebol a'r fformiwla ond deallwyd bod honno'n thema yr oedd Llywodraeth Cymru yn bwriadu ei chodi yn y dyfodol fel rhan o'i hadolygiad treigl o'r dyraniad cyllid.

Yna cyfeiriodd y Cadeirydd at y ffaith bod dau argymhelliad wedi'u cynnig yn yr adroddiad, fodd bynnag, mewn perthynas â'r ail argymhelliad, awgrymodd y dylid tynnu'r argymhelliad yn ôl o ystyried bod gwaith y BGC yn cael ei adrodd i'r Pwyllgor Craffu Perfformiad ac Adnoddau Corfforaethol ac y byddai'r holl Aelodau Etholedig yn derbyn copi o'r papurau agenda perthnasol.

Heb unrhyw sylwadau na chwestiynau pellach, mae'r Pwyllgor wedi hynny

ARGYMHELLWYD – Y dylid nodi'r gwaith i ddatblygu Bro sy'n Gyfeillgar i Oed a'r Strategaeth a Chynllun Gweithredu Cyfeillgar i Oed 2025-2028 cysylltiedig.

Rheswm dros yr argymhelliad

Gan ystyried cynnwys yr adroddiad i alluogi'r Aelodau i ystyried y gwaith i ddatblygu Bro sy'n Gyfeillgar i Oed a chyflwyno Strategaeth a Chynllun Gweithredu Cyfeillgar i Oed 2025-2028.

CYLLIDEB GYCHWYNNOL 2025/26 A CHYNLLUN ARIANNOL TYMOR CANOLIG 2025/26 I 2029/30 CYNIGION AR GYFER YMGYNGHORI (CYF) –

Cyflwynwyd y cyfeirnod gan y Cabinet dyddiedig 16 Ionawr, 2025 fel y'i cynhwyswyd yn yr agenda gan y Rheolwr Gweithredol Cyfrifeg. Ei ddiben oedd nodi cynigion y Cyngor ar gyfer ymgynghori â'i Gyllideb Gychwynnol 2025/26 a'i Gynllun Ariannol Tymor Canolig (CATC) 2025/26 i 2029/30. Byddai cyfnod ymgynghori pedair wythnos ar y cynigion, a byddent hefyd yn cael eu hystyried gan Bwyllgorau Craffu'r Cyngor gyda Phwyllgor Craffu Perfformiad Corfforaethol ac Adnoddau gyda'r dasg o adrodd yn ôl i'r Cabinet.

Roedd y Cyngor, yn gyffredin â chynghorau ledled Cymru a Lloegr, yn profi pwysau ariannol sylweddol ar draws gofal cymdeithasol - Plant ac Oedolion ill dau, cyllid Ysgolion, yn enwedig Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY), yn ogystal â dyfarniadau cyflog a Chludiant Cartref i'r Ysgol. Roedd Llywodraeth newydd San

Steffan wedi cydnabod y pwysau hyn ac roedd Cyllideb y DU ffafriol ar ddiwedd mis Hydref 2024 ac yna Setliad ffafriol tebyg o 3.3% ar 10 Rhagfyr, 2024. Fodd bynnag, er eu bod yn cael eu gwerthfawrogi, nid oedd yr adnoddau ychwanegol yn agos i'r hyn oedd ei angen i gynnal gwasanaethau lleol hanfodol. Roedd y Setliad yn gwyro adnoddau o blaid Ysgolion a Gofal Cymdeithasol ac fe'i hategir hefyd gan gynnydd tybiedig o gynnydd o 10.4% yn Nhreth y Cyngor, ar gyfer Bro Morgannwg, a oedd yn gyfystyr â chynnydd tybiedig yn refeniw'r Dreth Gyngor o £10.896m.

Roedd gan y Cyngor bwysau sylfaenol o £39.905m. Er mwyn cyflwyno cyllideb gytbwys ar gyfer ymgynghori, cynhaliwyd adolygiad cynhwysfawr ym mis Hydref a bwydodd i mewn i adroddiad Adnewyddu CATC i'r Cabinet ar 28 Tachwedd. Roedd gwaith wedi parhau i adolygu'r pwysau cost hyn ac adeg y cyfarfod roeddent wedi cael eu lleihau i £29.074m. Roedd y Cyngor yn ymwybodol nad oedd y pwysau hynny, na chafodd ei ddarparu yn y gyllideb, yn dod ymlaen fel gorwariant yn y flwyddyn ariannol newydd a dyna'r rheswm dros drylwyredd angenrheidiol yr ymarfer a gynhaliwyd. Crynhowyd y pwysau hynny a symudwyd ymlaen yn fanwl yn Atodiad A(i), ac mae dadansoddiad llawn yn nodi'r rhai na fu'n bosibl eu cynnwys yn Atodiad A(ii).

Heb unrhyw sylwadau na chwestiynau wedi'u codi, mae'r Pwyllgor wedi hynny

ARGYMHELLWYD – Nodi cyfeirnod y Cabinet a'r adroddiad atodol.

Rheswm dros yr argymhelliad

Gan ystyried cynnwys cyfeirnod y Cabinet a'r adroddiad atodol ar Gyllideb Gychwynnol y Cyngor 2025/26 a Chynllun Ariannol Tymor Canolig 2025/26 i 2029/30 Cynigion ar gyfer Ymgynghori â thrigolion, rhanddeiliaid eraill a Phwyllgorau Craffu'r Cyngor.

CYNIGION RHAGLEN GYFALAF DRAFFT 2025/26 I 2029/30 (CYF) –

Cyflwynwyd y cyfeirnod gan y Cabinet dyddiedig 16 Ionawr, 2025 fel y'i cynhwyswyd yn yr agenda gan y Rheolwr Gweithredol Cyfrifeg. Roedd yr adroddiad yn nodi'r Rhaglen Gyfalaf 5 mlynedd gyfredol ar gyfer y cyfnod 2025/26 i 2029/30, a'r Cynigion Cyfalaf ar y rhestr fer a gyflwynwyd am y cyfnod yn Atodiad 1 ac Atodiad 2 i'w hadolygu gan y Cabinet a'u cyfeirio at y Pwyllgor ar gyfer ymgynghori.

Roedd y Cyngor yn wynebu pwysau sylweddol mewn perthynas â chwyddiant prisiau a'r argyfwng costau byw a oedd wedi arwain at gynnydd yng nghostau deunyddiau a llafur. Roedd hyn wedi cael effaith ar y cynlluniau presennol o fewn y Rhaglen Gyfalaf a hefyd y cyllid a oedd ar gael i gyllido cynlluniau newydd o fewn y Rhaglen Gyfalaf. Cyfanswm gwerth y cynlluniau cyfalaf dros y 5 mlynedd nesaf oedd £399.7m. Roedd hyn yn cynnwys £15.6m ar gyfer Rhaglen Cymunedau Dysgu Cynaliadwy Band B, £85.5m ar gyfer cynlluniau addysg sydd ar y gweill a £228.8m ar gyfer y

Rhaglen Gwella Tai.

Nodwyd ceisiadau cyfalaf y cynigiwyd eu hariannu o fewn cylch gwaith y Pwyllgor ym mharagraff 2.25 yr adroddiad.

Yn dilyn cyflwyniad y Swyddog o'r adroddiad, rhannodd y Cadeirydd ddiolch a diolch y Pwyllgor i swyddogion Cyllid am gynhyrchu adroddiadau cynhwysfawr.

Ategodd yr Is-gadeirydd sylwadau'r Cadeirydd a nododd fod mwyafrif helaeth y gwariant o fewn cylch gwaith y Pwyllgor mewn perthynas â gwasanaethau statudol ac felly ychydig iawn o ddewis oedd gan y Cyngor o ran sut i ddyrannu'r cyllid. Canmolodd y Cynghorydd Lloyd-Selby hefyd y Cyngor am barhau i fuddsoddi o fewn y Rhaglen Gyfalaf er gwaethaf y pwysau ariannol presennol, gan barhau i flaenoriaethu dinasyddion mwyaf agored i niwed Bro Morgannwg. Roedd yn dyst i ansawdd a manylder yr adroddiadau cyllid a olygai mai ychydig o gwestiynau oedd wedi eu codi.

Heb unrhyw sylwadau na chwestiynau pellach, mae'r Pwyllgor wedi hynny

ARGYMHELLWYD – Nodi cyfeirnod y Cabinet a'r adroddiad atodol.

Rheswm dros yr argymhelliad

Gan ystyried cynnwys cyfeirnod y Cabinet a'r adroddiad atodol ar Gynigion Rhaglen Gyfalaf Ddrafft y Cyngor ar gyfer 2025/26 i 2029/30 a gyflwynwyd i'r Pwyllgor fel rhan o'r broses ymgynghori.